

20 juli 2017
Bijgewerkt op
1/9/2017

Persinfo: Bart Azare

Fednot
02 505 08 14 - 0478 58 46 21
azare@fednot.be
www.notaris.be

De hervorming van het erfrecht: grotere vrijheid om uw nalatenschap te regelen

Het federaal parlement heeft op donderdag 20 juli 2017 een wet tot hervorming van het burgerlijk erfrecht aangenomen. De hervorming van het erfrecht gaat ieder van ons aan. Wat er met ons vermogen na ons overlijden gebeurt, is namelijk een cruciale vraag waarop we niet altijd het antwoord weten. De nieuwe wet zal niet alleen belangrijke wijzigingen meebrengen op vlak van successieplanning, maar ook op vlak van de nalatenschapsverdeling na overlijden. Het notariaat wil deze belangrijke veranderingen die een invloed op de burger zullen hebben, graag aanstippen. Hierbij wordt wel benadrukt dat deze hervorming pas in werking zal treden vanaf 1 september 2018, wat voor ieder de tijd laat om zijn persoonlijke situatie te bekijken en bij een notaris inlichtingen in te winnen over de impact van de hervorming op zijn specifieke geval.

1. Wijziging van de reserve van de afstammelingen en ascendenten

Bepaalde erfgenamen hebben recht op een minimumdeel van uw nalatenschap, de zogenaamde "reserve". Deze reserve is onaantastbaar. Gevolg: u kunt slechts over een beperkt deel van uw goederen vrij beschikken, het zogenaamde "beschikbaar deel", aangezien het andere deel verplicht aan uw "reservataire" erfgenamen moet toekomen. In de toekomst zal dit beschikbaar deel groter zijn. U zal dus **vrijer over uw vermogen kunnen beschikken**.

Reserve van de kinderen (of, meer algemeen, van de afstammelingen)

Momenteel varieert de reserve van uw kinderen naargelang het aantal kinderen dat u heeft: indien u één kind heeft, bedraagt zijn reserve 1/2 van uw vermogen, indien u twee kinderen heeft, bedraagt hun reserve elk 1/3, indien u drie kinderen heeft, bedraagt hun reserve elk 1/4. Door de **hervorming** zullen uw **kinderen** samen nog steeds van een reserve van 1/2 van uw vermogen kunnen **genieten**. Deze reserve zullen zij onderling moeten verdelen: de

3 kinderen

individuele reserve van ieder kind zal dus 1/2 bedragen in geval van één kind, 1/4 in geval van twee kinderen, 1/6 in geval van drie kinderen, 1/8 in geval van vier kinderen, enz.

Bijgevolg zal het beschikbaar deel, met de hervorming, vergroten vanaf twee kinderen. Dit betekent concreet dat u over meer "bewegingsmarge" zal beschikken om aan de personen van uw keuze (al dan niet familie) te schenken of te legateren, zonder dat de reserve van uw kinderen hierdoor wordt aangetast.

Reserve van de ouders (of, meer algemeen, van de ascendenten)

Indien u vandaag overlijdt zonder nakomelingen na te laten, beschikken uw ascendenten over een reserve van 1/4 langs moederszijde en 1/4 langs vaderszijde. Wanneer u dus overlijdt, zonder afstammelingen en enkel uw ouders nalaat, dan zullen zij elk recht hebben op 1/4 van uw vermogen. Deze reserve is in principe onaantastbaar. Deze ouderlijke reserve kan echter wél aangetast worden indien u uw echtgeno(o)t(e) of wettelijk samenwonende partner (dus niet uw feitelijk samenwonende partner) begiftigt via een schenking of een testament.

De hervorming schaft deze reserve af. Opgelet: dit wil niet zeggen dat uw ouders niet meer zullen kunnen erven. Zij behouden wel een erfrecht, maar hun erfrecht zal **niet langer onaantastbaar zijn**. Anders gezegd, indien u niets voorziet en geen afstammelingen heeft, zullen ze nog steeds een deel van uw nalatenschap erven, maar het is voortaan echter mogelijk om hen dit deel te ontnemen. Deze verandering is **interessant voor feitelijk samenwonenden** die geen afstammelingen hebben en van wie de ouders nog steeds in leven zijn. Voortaan zullen ze immers, indien zij dit wensen, hun volledig vermogen aan hun partner kunnen nalaten of schenken zonder rekening te houden met de ouderlijke reserve. Meer vrijheid dus. Indien uw ouders behoeftig zijn, zullen zij echter aanspraak kunnen maken op een alimentatierecht (onder de vorm van een kapitaal of een lijfrente).

2. Meer zekerheid voor de goederen die u tijdens uw leven geschonken heeft of bij testament vermaakt heeft

De hervorming voorziet eveneens dat de burger aan wie een roerend of onroerend goed geschonken of gelegateerd werd, voortaan meer zekerheid zal hebben dat hij het geschonken of gelegateerd goed kan behouden.

Om een nalatenschap te verdelen, dient te worden nagegaan welke giften (schenkingen en legaten via testament) de overledene gedaan heeft.

Bijvoorbeeld: u heeft twee kinderen, een jongen en een meisje. U beslist om uw woning tijdens uw leven aan uw zoon te schenken (schenking als voorschot op erfenis). Bij uw overlijden zal deze schenking beschouwd worden als een voorschot op het erfdeel van uw zoon en zal de woning dus "ingebracht" moeten worden in de massa van de onder uw kinderen te verdelen goederen om de gelijkheid tussen hen te herstellen. Wanneer het geschonken goed (in casu de woning) een onroerend goed is, dient het goed **momenteel in natura** terug te keren naar de nalatenschap (om vervolgens de nalatenschap te kunnen verdelen). Dit kan voor problemen zorgen. Dankzij de hervorming zal deze woning slechts **in waarde** naar de nalatenschap moeten terugkeren. Anders gezegd, uw zoon zal de aan hem geschonken woning kunnen behouden, maar de waarde van deze woning zal op zijn erfdeel worden toegerekend: de woning zal beschouwd worden als een "voorschot" op zijn deel in de nalatenschap. Hij zal de woning kunnen behouden en desgevallend nog een aanvulling op dit deel kunnen krijgen in de veronderstelling dat de waarde van deze woning lager zou zijn dan zijn volledig aandeel in de nalatenschap.

Gevolg: indien u een schenking als voorschot op uw erfdeel gekregen heeft, **dan zal u het (roerend of onroerend) goed dat u geschonken werd, kunnen houden** zonder dat u het in natura (behoudens uitzondering) aan de nalatenschap zal moeten teruggeven. Deze wijziging geeft u op die manier de zekerheid dat u het geschonken goed kan behouden.

Dezelfde regel waarbij enkel de **waarde** van het geschonken goed in aanmerking moet worden genomen, zal voortaan eveneens van toepassing zijn wanneer een schenking ingekort moet worden omdat zij de reserve van de reservataire erfgenamen aantast: aldus, in de veronderstelling dat een schenking het vermogensdeel waarover u kosteloos kan beschikken (het "beschikbaar deel") zou overschrijden en de reserve van uw kinderen of uw echtgenoot zou worden aangetast, dan zal datgene wat de begunstigde te veel ontvangen heeft als gevolg van deze schenking eveneens **in waarde** teruggegeven moeten worden (daar waar momenteel het geschonken goed zelf of een deel ervan teruggegeven dient te worden). De begunstigde van de schenking is op die manier zeker dat hij het gekregen goed kan behouden, ook al overschrijdt de schenking het beschikbaar gedeelte.

De oude regels over inbreng en inkorting blijven, ondanks de inwerkingtreding van de nieuwe wet, evenwel van toepassing op de schenkingen die u **vóór** de hervorming gedaan heeft, en dit in de volgende twee gevallen:

- U heeft uitdrukkelijk bedongen dat de door u, voor de inwerkingtreding van de wet gedane schenking **in natura** diende te worden ingebracht;
- U legt bij uw notaris binnen een jaar na de bekendmaking van de wet in het Belgisch Staatsblad een verklaring af dat u wenst dat de schenkingen die u vóór de inwerkingtreding van de wet gedaan heeft, aan het oude regime onderworpen blijven.

Het kan dus zeer nuttig zijn om gedurende deze termijn van een jaar bij uw notaris langs te gaan om voor de schenkingen die u reeds gedaan heeft, na te gaan of het aangewezen is om zo'n verklaring op te maken.

3. Erfovereenkomsten

Een andere belangrijke nieuwigheid van de hervorming is de mogelijkheid om "erfovereenkomsten" op te maken. Momenteel is het niet mogelijk om binnen de familie een overeenkomst op te maken met afspraken over een toekomstige nalatenschap (nalatenschap van een persoon die nog in leven is); een dergelijke overeenkomst wordt als nietig en ongeldig beschouwd. Families wensen erfeniszaken onderling echter dikwijls graag op voorhand te regelen. De wetgever is aan dit verzoek tegemoetgekomen. Zo zullen **ouders en hun kinderen** in de toekomst, *tijdens het leven van hun ouders*, over meer **bewegingsmarge** beschikken om bij hun notaris een **akkoord op te maken over de (niet-opengevallen) nalatenschap van hun ouders**.

Er zijn twee soorten erfovereenkomsten: de "*familiale erfovereenkomsten*" en de "*punctuele erfovereenkomsten*".

De "familiale erfovereenkomst"

Bij het opstellen van een familiale erfovereenkomst, zullen **ouders en hun kinderen** met elkaar kunnen overleggen om afspraken te maken over de niet-opengevallen nalatenschap van de ouders.

Welke aspecten zal een familiale erfovereenkomst kunnen regelen? Ouders zullen samen met hun kinderen de schenkingen en voordelen die zij aan hun kinderen (en eventueel stief- of kleinkinderen) in het verleden (of naar aanleiding van de overeenkomst zelf) hebben toegekend, kunnen vergelijken. Op die manier zullen zij, in overleg met hun kinderen, kunnen oordelen of ieder kind op

evenwichtige wijze behandeld werd. Indien dit het geval is, zal de ondertekening van de erfovereenkomst ervoor zorgen dat er met een “schone lei” begonnen kan worden waardoor men in het kader van de nalatenschap van de ouders niet meer zal kunnen terugkomen (noch via inbreng, noch via inkorting) op de schenkingen die ieder kind gekregen heeft.

Bijvoorbeeld: de ouders betaalden voor een van hun kinderen dure studies in het buitenland. Hun ander kind kreeg een schenking. Deze schenking zal voor dit kind een impact hebben in het kader van de nalatenschap van zijn ouders; de schenking zal namelijk toegerekend worden op zijn erfdeel om de gelijkheid tussen de kinderen te bewaren. De dure studies, die in principe niet beschouwd worden als een schenking, zullen daarentegen niet worden toegerekend op het erfdeel van het andere kind. Dit zou voor ongelijkheid kunnen zorgen wanneer de kinderen erven. De kinderen en hun ouders zullen in de toekomst kunnen overeenkomen dat de dure studies en de schenking gelijkwaardige of evenwichtige voordelen zijn, in functie van de noden en de respectievelijke situatie van elk kind. Zij zullen dus kunnen bepalen dat het evenwicht tussen beide kinderen gerespecteerd werd, waardoor noch de schenking noch het voordeel dat voortvloeit uit de financiering van de studies in het kader van de nalatenschap van de ouders tussen de kinderen verrekend zal moeten worden (noch door inbreng, noch door inkorting). Door het op voorhand eens te zijn over het

bestaan van een evenwicht kan op de vereffening van de nalatenschap van de ouders worden geanticipeerd.

Dankzij de erfovereenkomsten zullen tal van conflicten en ambiguïteiten vermeden kunnen worden en zullen de schenkingen die ieder gekregen heeft, in de veronderstelling dat alle kinderen vinden dat het om evenwichtige schenkingen gaat, tevens beter beveiligd zijn.

De “punctuele erfovereenkomst”: specifieke overeenkomsten tussen bepaalde familieleden

Wat als het onmogelijk is om de hele familie rond de tafel te krijgen omdat niet iedereen bereid is om een akkoord te sluiten? In dat geval zullen de partijen tevens **punctuele** erfovereenkomsten kunnen opmaken. Dergelijke overeenkomsten vereisen **geen akkoord van alle familieleden**, maar zullen worden opgemaakt naar aanleiding van een **specifieke rechtshandeling** die een bepaald aantal familieleden aangaat.

Bijvoorbeeld: we veronderstellen dat er drie kinderen zijn. Het deel dat globaal aan de kinderen zal worden voorbehouden, zal in de toekomst steeds de helft van de nalatenschap uitmaken. Elk kind behoudt dus een reserve van, in geval van drie kinderen, ieder $1/6$. In de toekomst zal ieder kind evenwel uitdrukkelijk op voorhand ermee kunnen instemmen dat zijn reserve “aangetast” wordt door een schenking die aan een ander kind of aan iemand anders werd gedaan. Denken we bijvoorbeeld aan ouders die meer middelen ter beschikking willen stellen van een zorgbehoevend kind (bijvoorbeeld: een gehandicapt kind), en die, bijgevolg, een groter deel van hun erfenis aan dit kind willen toekennen door tijdens hun leven aan hem te schenken. De punctuele erfovereenkomst zal bijvoorbeeld voor de andere kinderen de mogelijkheid bieden om op voorhand af te zien van hun reserve op de goederen die aan dit gehandicapt kind geschonken werden. Deze punctuele erfovereenkomsten zijn eveneens interessant voor nieuw samengestelde gezinnen: de kinderen van de erflater zullen op voorhand ermee kunnen instemmen dat hun ouder een deel aan zijn stiefzoon of stiefdochter toekent via een schenking, ook al heeft dit een impact voor hun (toekomstige) reserve.

Een ander voorbeeld van een punctuele erfovereenkomst betreft de mogelijkheid voor broers en zussen om samen de waarde te bepalen van een schenking die een van hen verkregen heeft, zodat dit element op het ogenblik van het opvallen van de nalatenschap niet meer kan worden betwist.

4. De rol van de notaris

Erfovereenkomsten zullen bijzonder interessant zijn voor personen die in het verleden een schenking hebben gedaan of een testament hebben opgemaakt (of die van plan zijn om dit te doen). Een dergelijke erfovereenkomst kan een aanzienlijke impact hebben op de nalatenschap. De wet voorziet daarom dat de erfovereenkomsten verplicht voor een notaris opgemaakt moeten worden. De notaris zal de partijen aldus, in alle onafhankelijkheid en onpartijdigheid, informeren en adviseren over de gevolgen van de overeenkomst.

De toekomstige hervorming van het erfrecht zal zonder twijfel een groter aantal mogelijkheden en een grotere flexibiliteit bieden in het kader van de nalatenschapsverdeling. De notaris zal een sleutelfiguur blijven in dit nieuwe erfrecht. Hij zal de partijen blijven informeren over hun rechten en plichten, hen adviseren bij het maken van hun keuzes en hen gedurende het volledige proces begeleiden, zowel bij de successieplanning als bij de verdeling van de nalatenschap na overlijden. De hervorming treedt weliswaar niet onmiddellijk in werking (met uitzondering van de mogelijkheid om bij de notaris een verklaring af te leggen dat u wenst dat de schenkingen die u vóór de inwerkingtreding van de wet gedaan heeft, aan het oude regime inzake inbreng en inkorting onderworpen blijven (de zogenaamde “verklaring van behoud”). Toch belet er u niets om nu al na te denken over uw successieplanning en met uw notariskantoor contact op te nemen om na te gaan wat de impact van deze hervorming zal zijn op uw successieplanning, rekening houdend met de beschikkingen die u reeds getroffen heeft en zeker in het licht van de mogelijkheid om een verklaring van behoud af te leggen. Goede afspraken maken goede vrienden... ook binnen de familie.

Over het notariaat in België

Jaarlijks komen er ruim 2,5 miljoen cliënten op belangrijke momenten in hun leven over de vloer bij de notariskantoren. Ze krijgen er onafhankelijk advies op maat om in alle vertrouwen te gaan samenleven, een woning te kopen, een eigen zaak te starten of een erfenis voor te bereiden.

Meer info zoals FAQ's, rekenmodules en video's over de sleutelmomenten in uw leven vindt u op www.notaris.be

Over Fednot

Het netwerk van 1.150 kantoren telt 1.550 notarissen en 8.000 medewerkers. Samen verwerken ze ruim 900.000 akten per jaar. Fednot ondersteunt de kantoren met juridisch advies, management, ICT-oplossingen, vorming en informatie voor het grote publiek. www.fednot.be